

TAMPEREEN
KAUPUNKISEUTU

Pyöräliikenteen seudulliset pääreitit ja laatutaso

Raporttiluonnos 04.05.2022

Esipuhe

Tampereen kaupunkiseudulle hyväksyttiin vuonna 2021 Tampereen kaupunkiseudun kävelyn ja pyöräliikenteen kehittämisohjelma 2.0. Sen toimenpideohjelmassa on määritetty 12 projektia niiden jalkautukseen liittyvine osaprojekteineen. Tämä selvitys liittyy erityisesti kehittämisohjelmassa määritetyn projektin 2 ”korkeatasoinen pyöräliikenteen pääverkko” toteuttamiseen.

Tampereen kaupunkiseudulle on vuonna 2012 määritetty seudullinen pääpyöräilyverkosto, jossa on tunnistettu seudullinen pääreitistö. Sittemmin kaupunkiseudun kehitystä ohjaavat strategiat ja suunnitelmat ovat päivittyneet. Lisäksi suunnitelman päivittämisen keskeisiä lähtökohtia ovat tieliikennelain uudistuminen ja Väyläviraston pyöräliikenteen suunnitteluohje (18/2020).

Tässä työssä on päivitetty Tampereen kaupunkiseudun pyöräliikenteen pääreitit vuosille 2030 ja 2050 ja tavoiteverkkoja vastaavat seudulliset kehittämisperiaatteet. Työssä on erityisesti tarkasteltu seudullisten pääreittien linjauksia ja laatutasotavoitteita, ja sovitettu niitä kuntien pääreitteihin. Lisäksi työssä on määritetty tarvittava tietopohja suunnitelman jalkauttamiseksi ja vaikuttavuuden mittaamiseksi.

Viime vuosina myös osa seudun kunnista on suunnitellut pyöräliikenteen verkkoja, ja monissa seudun kunnissa on myös hyödynnetty seudullista jaottelua reittien luokittelemiseksi. Seudulla on tehty viime aikoina pyöräliikenteen kehittämissuunnittelua, jossa on jo tunnistettu uudet ohjeet. Valmistuttuaan tämä työ tukee strategiselta tasolta pyöräliikenteen infrastruktuurin ja olosuhteiden systemaattista kehittämistä johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi Tampereen kaupunkiseudulla.

Organisointi ja vuorovaikutus

Työn ovat tilanneet Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä ja Pirkanmaan ELY-keskus. Seudun kaupungit ja kunnat (Kangasala, Lempäälä, Nokia, Orivesi, Pirkkala, Tampere, Vesilahti ja Ylöjärvi) ovat osallistuneet suunnittelukustannuksiin.

Suunnitelman projektiryhmänä on toiminut seudun kävelyn- ja pyöräliikenteen yhteistyöryhmä, joka on kokoontunut työn aikana neljä kertaa. Työn ohjausryhmänä on toiminut seudun liikennejärjestelmätyöryhmä. Kuntajohtajakokous ja seutuhallitus ovat seuranneet työn etenemistä.

Käytännön työn ohjauksesta on vastannut työryhmä, johon ovat kuuluneet Tampereen kaupunkiseudulta Tapani Touru, Pirkanmaan ELY-keskuksesta Johannes Järvinen, Kangasalan kaupungilta Jutta-Leea Ylönen ja Tampereen kaupungilta Timo Seimelä.

Työn aikana pidettiin kaksi työpajaa seudullisten pääreittien linjauksista ja laatutasotavoitteista erilaisissa liikkumisympäristöissä. Työpajoihin osallistuvat liikenteen ja maankäytön suunnittelusta vastaavien viranhaltijoiden lisäksi paikallisia aktiivipyöräilijöitä. Näin työpajojen kautta onnistuttiin saamaan aktiivinen ja monipuolinen osallistaminen suunnitelman laadintaan.

Konsulttina työssä on toiminut Ramboll Finland Oy, jossa työstä ovat vastanneet Kari Hillo, Reetta Keisanen (1.1.-1.3.2022), Valtteri Karttunen, Leena Manelius ja Darius Colin.

Suunnitelman laadinta aloitettiin tammikuussa 2022 ja se valmistui kesäkuussa 2022.

Sisältö

Esipuhe

Organisointi

1. Suunnittelun lähtökohdat
2. Kokonaiskuva ja visio – seudulliset pääreitit 2030 ja 2050
3. Seudullisten pääreittien laatutasotavoitteet
4. Tarvittava tietopohja verkon toteuttamiseksi
5. Jatkosuunnittelutarpeet

Liitteet

- 1- ja 2-suuntaisten järjestelyiden arviointia
- Seudun pääreitit ja matkailureitit 2030 & 2050

1. Suunnittelun lähtökohdat

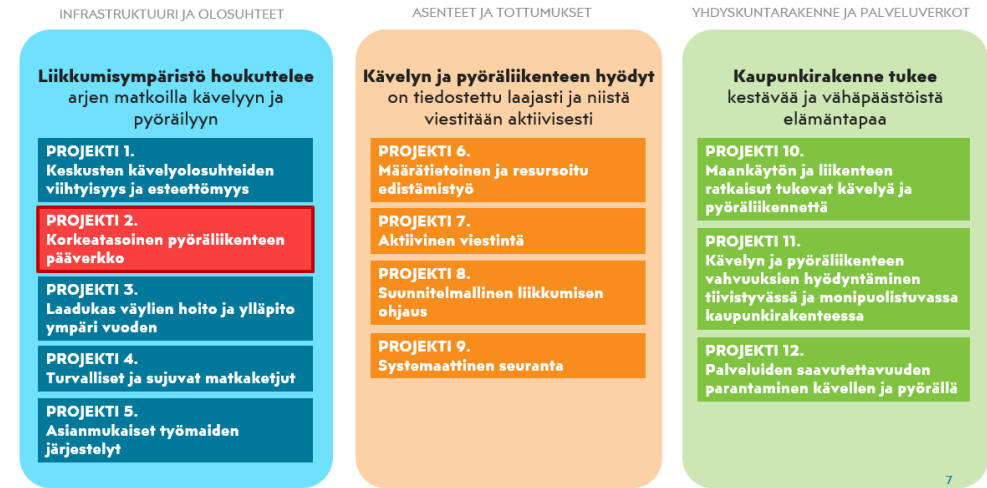
Seudullinen edistämishjelma

Edistämishjelman tilannekuva-analyysin mukaan pyöräliikenteen infran ja järjestelyiden laatuun ja olosuhteiden kehittämiseen tarvitaan huomattava tasonnosto. Lisäksi painotetaan, että kävelyä ja pyöräliikennettä tulee käsitellä omina kulkumuotoina suunnittelussa ja toteutuksessa.

Käsillä oleva työ liittyy Tampereen kaupunkiseudun kävelyn ja pyöräliikenteen kehittämisohjelma 2.0 -suunnitelman projektiin 2, jossa on määritetty korkeatasoisen pyöräliikenteen pääverkon kehittämistoimet.

- Tarkistetaan seudullisten pyöräliikenteen pääreittien laatutasotavoitteet
- Inventoidaan pyöräliikenteen pääreittien laatutaso ja kunto: korjausvelka ja tasonparannustarpeet
- Laaditaan kuntiin pyöräliikenteen tarkennetut verkkosuunnitelmat ja niiden toteuttamisohjelmat
- Parannetaan pyöräliikenteen seudullisia ja kuntakohtaisia reittejä suunnitelmien ja ohjelmien mukaisesti
- Arvioidaan seudullisen pyöräliikenteen pääreittiverkon laajentamistarvetta rakennesuunnitelman yhteydessä

Selvitys toteuttaa projektikokonaisuuden ensimmäisen tehtävän eli seudullisten pyöräliikenteen pääreittien laatutasotavoitteiden tarkistuksen. Työssä on myös arvioitu pääreittiverkon laajentamistarpeet vuoden 2050 rakennesuunnitelman tilannetta vastaavaksi. Lisäksi työllä on myös yhtymäkohtia projektiin 9 (systemaattinen seuranta).

PROJEKTIKORTTI
Tampereen kaupunkiseudun kävelyn ja pyöräliikenteen kehittämisohjelma 2.0

PROJEKTI 2. Korkeatasoinen pyöräliikenteen pääverkko

Toimenpiteet 2021–2025	Vastuutahot	Toteutusajankohta	Seuranta / mittarit
Tarkistetaan seudullisten pyöräliikenteen pääreittien laatutasotavoitteet	Kaupunkiseutu / I / KÄPY Kunnat / tekninen toimi ELY	2021	Tehty: kyllä / ei
Inventoidaan pyöräliikenteen pääreittien laatutaso ja kunto: korjausvelka ja tasonparannustarpeet	Kunnat / tekninen toimi ELY	2021–	Tehty: kyllä / ei
Laaditaan kuntiin pyöräliikenteen tarkennetut verkkosuunnitelmat ja niiden toteuttamisohjelmat	Kunnat / tekninen toimi kaavoitus ELY	2022–	Tehty: kyllä / ei
Parannetaan pyöräliikenteen seudullisia ja kuntakohtaisia reittejä suunnitelmien ja ohjelmien mukaisesti	Kunnat / tekninen toimi ELY	2021–	Parannettujen pyöräliikenteen pääreittien määrä (km) Laatuvaatimukset täyttävien pääreittien pituus (km)
Arvioidaan seudullisen pyöräliikenteen pääreittiverkon laajentamistarvetta rakennesuunnitelman yhteydessä	Kaupunkiseutu / I / MASTO Kunnat / tekninen toimi	2023	Tehty: kyllä / ei

TOIMENPITEET VUODEN 2025 JÄLKEEN:

- 2025 jälkeen tarveselvitys pääpyöräilyverkon laadun ja laajuuden kehittämiseksi ja ohjelmoidaan toimenpiteet.

HUOMIOITAVAA:

- Kuntakohtaisissa suunnitelmissa noudatetaan seudullisia periaatteita ja Väyläviraston ohjeita.
- Vuonna 2023 neuvoteltavan MAL-sopimuksen lähtökohtana tiedot kehittämistarpeista. Toteutussuunnitelmien laadinnassa vuonna 2024 mukana MAL-sopimuksen lähtökohdat.

Työn tavoitteet ja sisältö

Suunnitelman ylätasoisena tavoitteena on pyöräliikenteen kasvutavoitteeseen vastaaminen. Työn sisällöllisenä tavoitteena on määrittää seudullisten pyöräliikenteen pääreittien kehittämisen tavoitetila ja niiden kehittämisperusteet ja -periaatteet. Suunnitelma tarjoaa lisäksi ohjeistusta siitä, millaista tietopohjaa ja seuranta pyöräliikenteen verkolta tulee jatkossa kerätä. Näin ollen suunnitelma antaa tarvittavat strategiset lähtökohdat kaupunkiseudun kunnissa toteutettaville kehittämistarpeiden määrittämiselle ja toimenpiteiden ohjelmoinnille.

Työn keskeinen sisältö voidaan kuvata seuraavien tehtävien kautta:

- Ajantasaistaa kokonaiskuva tavoiteverkon nykytilasta, laajentamistarpeista ja kehittämismahdollisuuksista
- Päivittää ja yhdenmukaistaa pyöräliikenteen seudullinen tavoiteverkko laatutasotavoitteineen
 - Väylän suunnitteluohjeen mukaisesti, ”oikea ratkaisu oikeaan paikkaan”
 - Laatutasojen kytkentä liikenneympäristöön, maankäytön kehittämisvyöhykkeisiin ja pyöräliikenteen kasvutavoitteisiin
 - Kuntien verkkosuunnitelmien yhteensovittaminen seudulliseen pääreittisuunnitteluun
 - Suunnittelun aikajänteet 2030 ja 2050
- Tietotarpeiden ja seurantakriteerien määrittäminen ja näitä tukeva ohjeistus tarvittavan tietopohjan muodostamiseksi

Työssä ei ole ollut mahdollista suunnitella pyöräliikenteen järjestelyjä yksityiskohtaisesti verkon eri osille. Sen sijaan suunnitelma tarjoaa mahdollisimman yhtenäisin perustein muodostettuja periaatteellisia suosituksia, jotta pyöräliikenteen laatutaso voi muodostua loogiseksi ja saumattomaksi kokonaisuudeksi.

Uudistunut tieliikennelaki ja suunnitteluohjeistus

Useimmissa suunnitelmissa on jo luovuttu termeistä ”kevyt liikenne” tai ”kevyen liikenteen väylä”. Kävelyä ja pyöräilyä on järkevää pitää ja käsitellä lähtökohtaisesti erillisinä kulkutapoina, koska ne poikkeavat merkittävästi toisistaan ja monilta osin.

Tieliikennelaki 729/2018 toi 1.6.2020 voimaan tullessaan pyöräliikenteeseen paljon muutoksia. Näistä merkittävimpiä ovat yksisuuntaisen pyöräliikenteen korostaminen, uudet pyöräliikenteen väylätyypit, pyörätien jatkeen käyttöperiaatteet, polkupyöräopastimet liikennevaloihin sekä väistämiseen tulleet uudet säännökset ja liikennemerkkit. Tieliikennelaissa pyöräliikennettä käsitellään autoliikenteen kaltaisesti.

Lakiuudistuksen keskeinen huomio ja lähtökohta on, että pyörä on toiminnallisesti lähempänä autoa kuin jalankulkijaa. Ajoneuvolaissa polkupyörä on ajoneuvo ja tieliikennelain mukaisesti polkupyörän kuljettajaa koskevat ajoneuvoliikenteen säännöt. Ajoneuvon kuljettajana polkupyöräilijän perusratkaisu on kulkea ajoradalla osana muuta ajoneuvoliikennettä. Pyöräliikenteen järjestelyt ovat ensisijaisesti yksisuuntaisia, ellei niitä erikseen liikennemerkillä osoiteta kaksisuuntaisiksi. Pyöräliikenteen suunnitteluohjeessa¹⁾ käsitellään pyöräliikenteen väylien suunnitteluperiaatteita ja se keskittyy tekniseen liikenne- ja väyläsuunnitteluun.

Pyöräliikennettä on tarve suunnitella, jotta 1) mahdollistetaan aktiivinen liikkuminen ja ympäristön pienempi kuormitus, 2) mahdollistetaan tehokas ja kestävä liikennejärjestelmä, 3) pyöräliikenteen tavoiteltu kasvu voi tapahtua ja järjestelmä kykenee ottamaan kasvun kestävästi ja turvallisesti vastaan ja 4) voidaan taata turvallinen ja viihtyisä jalankulkuympäristö.

Pyöräliikenteen käytön keskeisimmät edellytykset luodaan jo varhaisessa kaavoitusvaiheessa. Asemakaavoituksessa ja katusuunnittelussa tilannetta voi olla vaikea parantaa, jos pyöräliikenne ei ole asiana ollut maankäytön suunnittelussa alusta asti mukana.

¹⁾ Pyöräliikenteen suunnitteluohje, Väyläviraston ohjeita 18/2020
https://julkaisut.vayla.fi/pdf11/vo_2020-18_pyoralikenteen_suunnittelu_web.pdf

Pyöräliikenteen infran ja olosuhteiden tärkeys

Korkealaatuinen ja johdonmukainen infra on yksi tärkeimpiä ja vaikuttavimpia pyöräliikenteen edistämisen toimia. Menestyneiden pyöräilykaupunkien yhteinen nimittäjä on laadukas pyöräliikenteen infrastruktuuri. Kääntäen voidaan sanoa, että yksikään nykyinen pyöräilyn mallikaupunki ei ole noussut huippukaupungiksi ilman korkeatasoista infraa. Näissä tehtyjen käyttäjätutkimusten mukaan pyöräilyn nopeus ja helppous ovat ylivoimaisesti tärkeimmät syyt valita kulkutavaksi pyörä.

Eurooppalaisessa PRESTO (Promoting Cycling for Everyone as a Daily Transport Mode - projektissa pyöräilykaupungit on jaettu kolmeen luokkaan: aloittelijat, nousijat ja mestarit. Aloittelijat ovat kaupungeja, joiden pyöräilyn kulkumuoto-osuus on enimmillään 10 %. Nousijoissa noin 10 % - 30 % ja mestareissa yli 30 %. Luokittelun tarkoituksena on auttaa kaupungeja pyöräilyn edistämässä hahmottamalla, mihin toimenpiteisiin ja keinovalikoimaan kaupungin tulisi panostaa kehityksen eri vaiheissa (viereinen kuva).

Henkilöliikennetutkimusten mukaan Tampereen kaupunkiseudun kunnissa pyöräliikenteen kulkutapaosuus on 4–8 %. Tästä näkökulmasta kunnat ovat pyöräliikenteen kehitysuralla aloittelijoita, joissa noin 70 % kehittämisresursseista tulisi kohdistua infrastruktuurin parantamiseen.

Pyörätieverkkoja on toki kunnissa rakennettu jo vuosikymmeniä, mutta hyvin vahvasti Ruotsista meille jalkautuneen ja Pohjoismaissa 60–70-luvun taitteen vilkastuneen liikenneturvallisuuskustelun synnyttämän SCAFT-suunnittelumallin (1968) mukaisena. Kevyen liikenteen suunnittelun aikakausi on ohi – pyöräliikenteen jatkokehittämisen painopisteen tulisi kohdistua pyöräliikenteen saavutettavuuden parantamiseen ja pyöräily-ympäristön yhdenmukaistamiseen.

Suositus pyöräliikenteen edistämistoimien painotukselle erilaisissa kaupungeissa (lähde: PRESTO 2010)

Suunnittelukohde

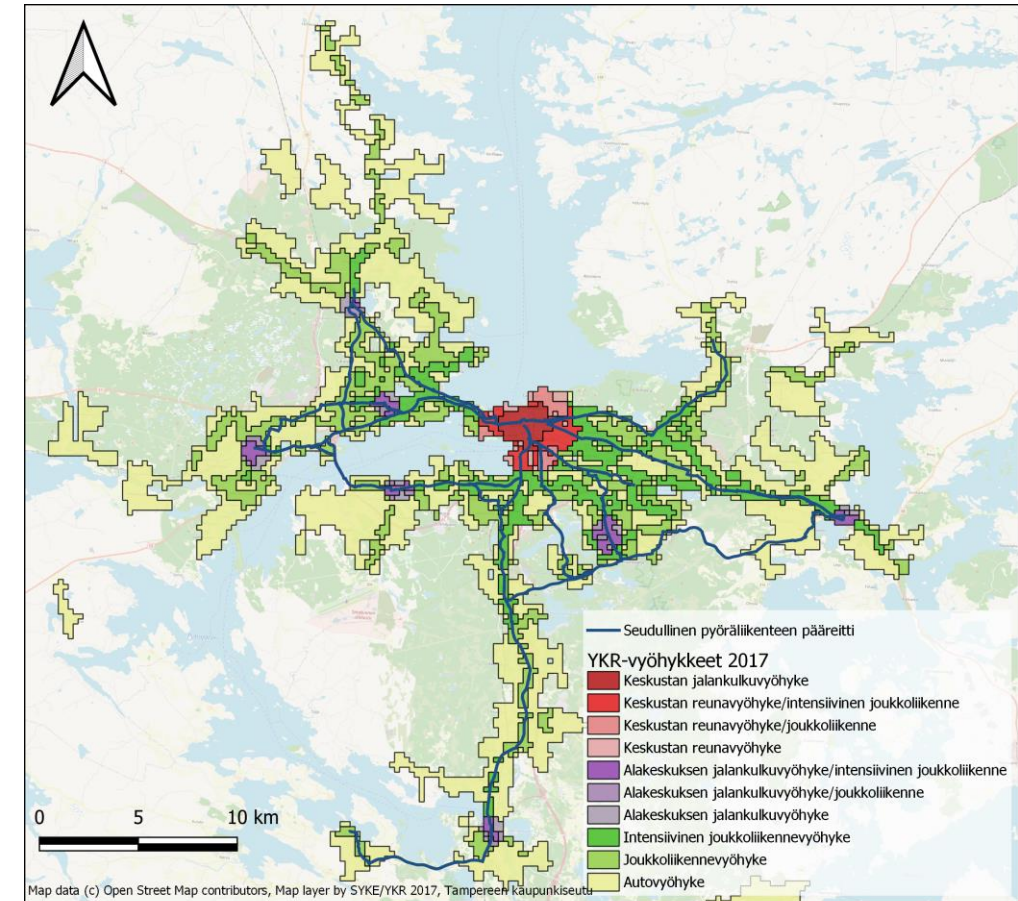
Työssä tarkastellaan Tampereen kaupunkiseudun aluetta, jonka muodostavat Kangasala, Lempäälä, Nokia, Orivesi, Pirkkala, Tampere, Vesilahti ja Ylöjärvi. Työn ensisijaiset tavoitteet koskevat vuonna 2012 määritetyn pääpyöräilyverkon kokonaisuutta ja sen mahdollisia laajennustarpeita.

Seudullisia pääreittejä ovat Tampereelta kehyskuntien keskuksiin johtavat ja kehyskuntia yhdistävät kehämäiset pyöräilyreitit. Vuonna 2012 määritetyn seudullisen pääreitistön laajuus on noin 175 km, josta noin puolet (95 km) on Tampereen kaupungin alueella.

Seudulliset pääreitit ovat pyöräliikenteen verkon kannalta vain ”jäävuoren huippu” - esimerkiksi Tampereella muita pyöräliikenteen pääreittejä seudullisten lisäksi on 127 km. Työssä tarkasteltavien seudullisten pääreittien laajuus ja laatutaso on pyritty määrittämään alueellisten pääreittien suunnittelutilanne huomioiden.

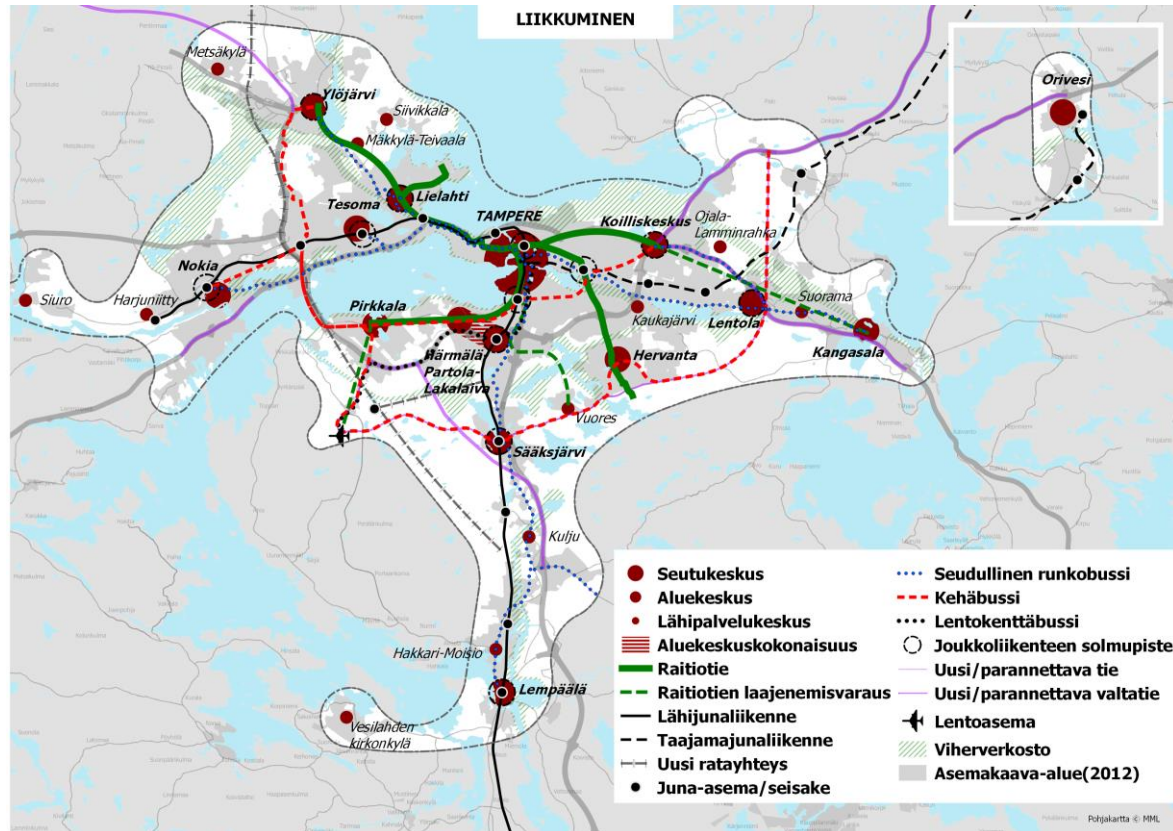
Verkkojen suunnittelutilanne:

- Seudulliset pääreitit (v. 2012)
- Alueelliset (kuntien sisäiset) pääreitit Ylöjärvi (2014), Orivesi (2016) Tampere (2019) Kangasala (2021) ja Nokia (2021)

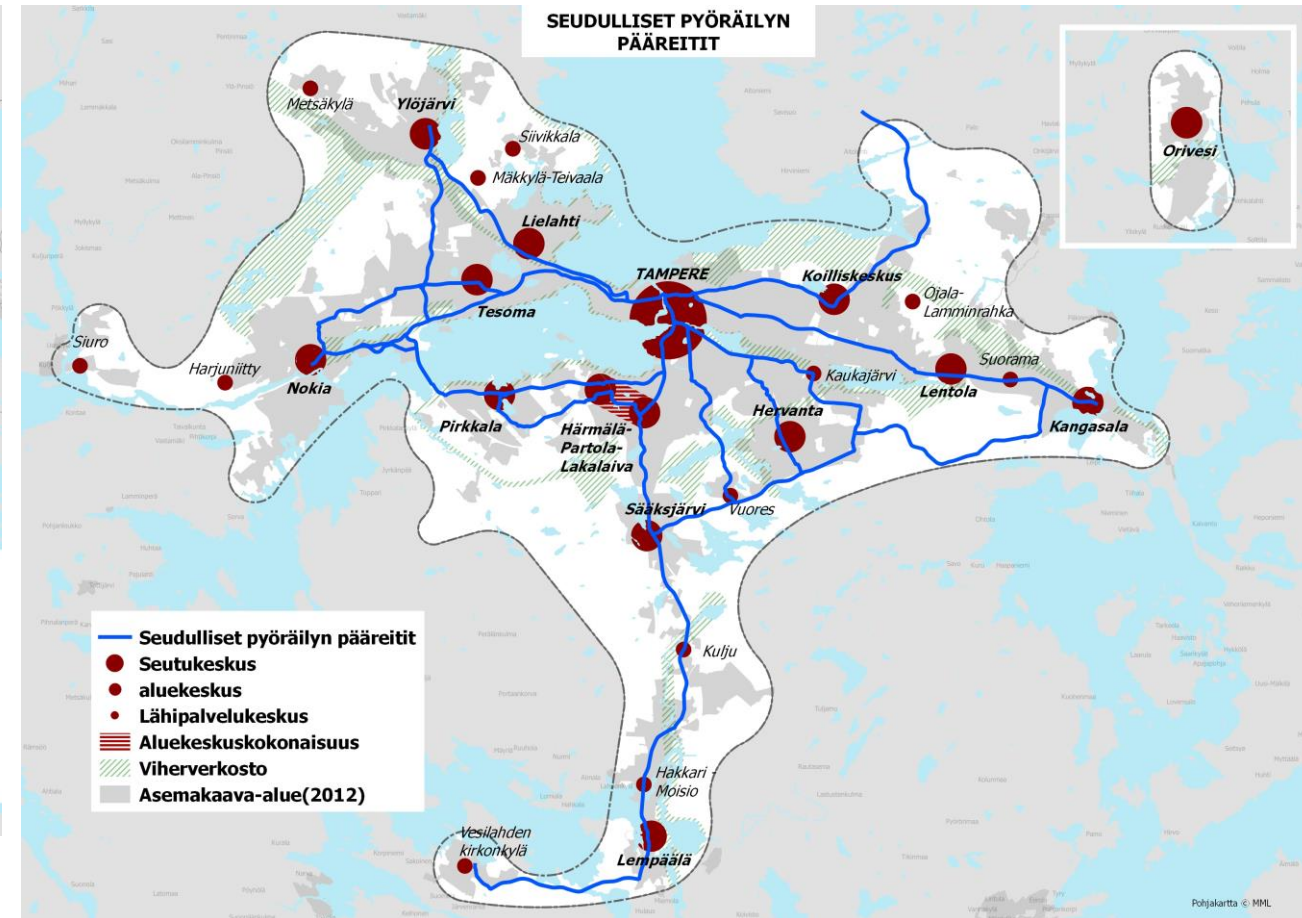

Tampereen kaupunkiseudun pyöräliikenteen seudulliset pääreitit (2012)

Liikennejärjestelmän kehityskuva

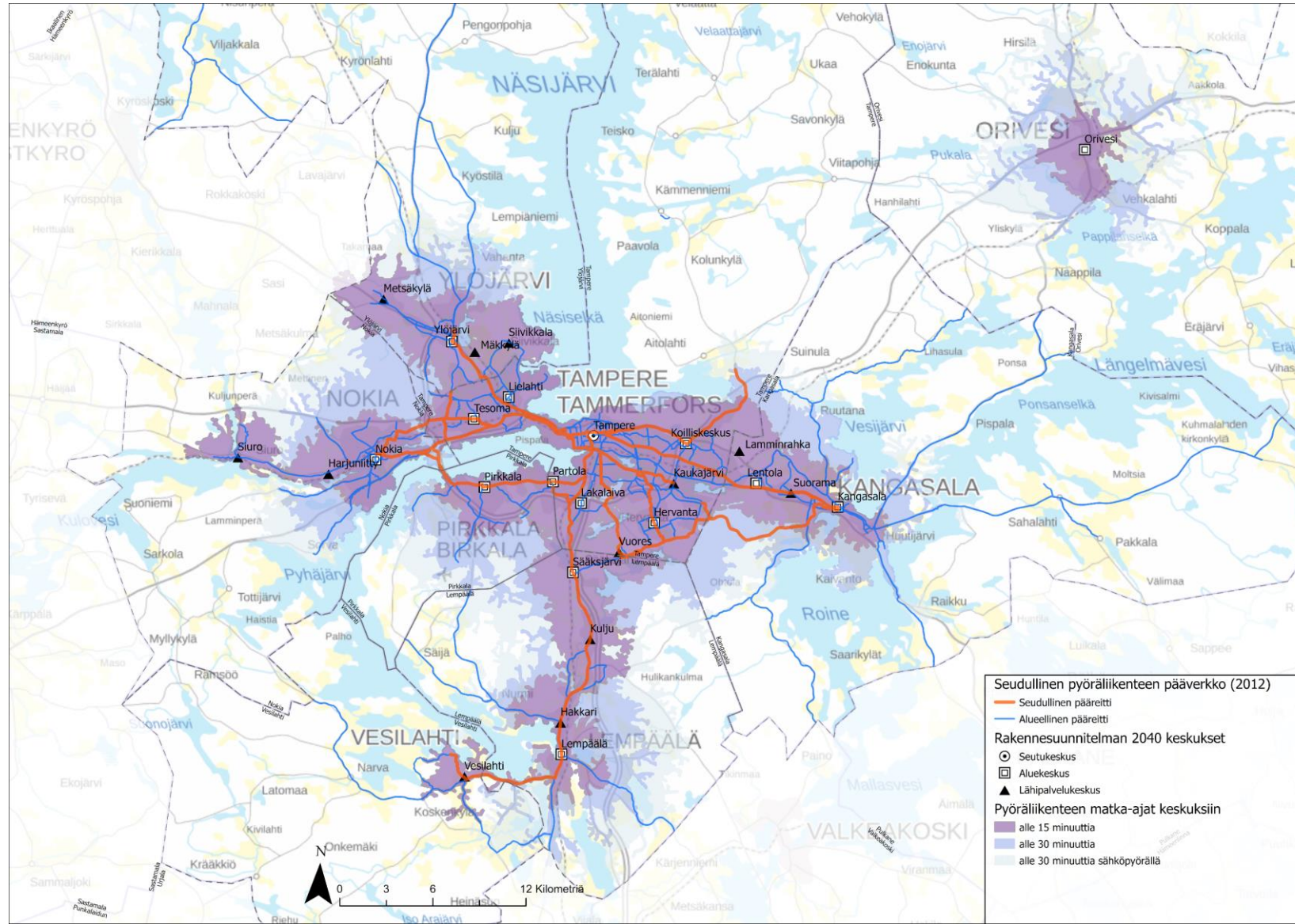

Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelma 2040 (2014)

Tampereen seudun pääpyöräilyreitit (2014)

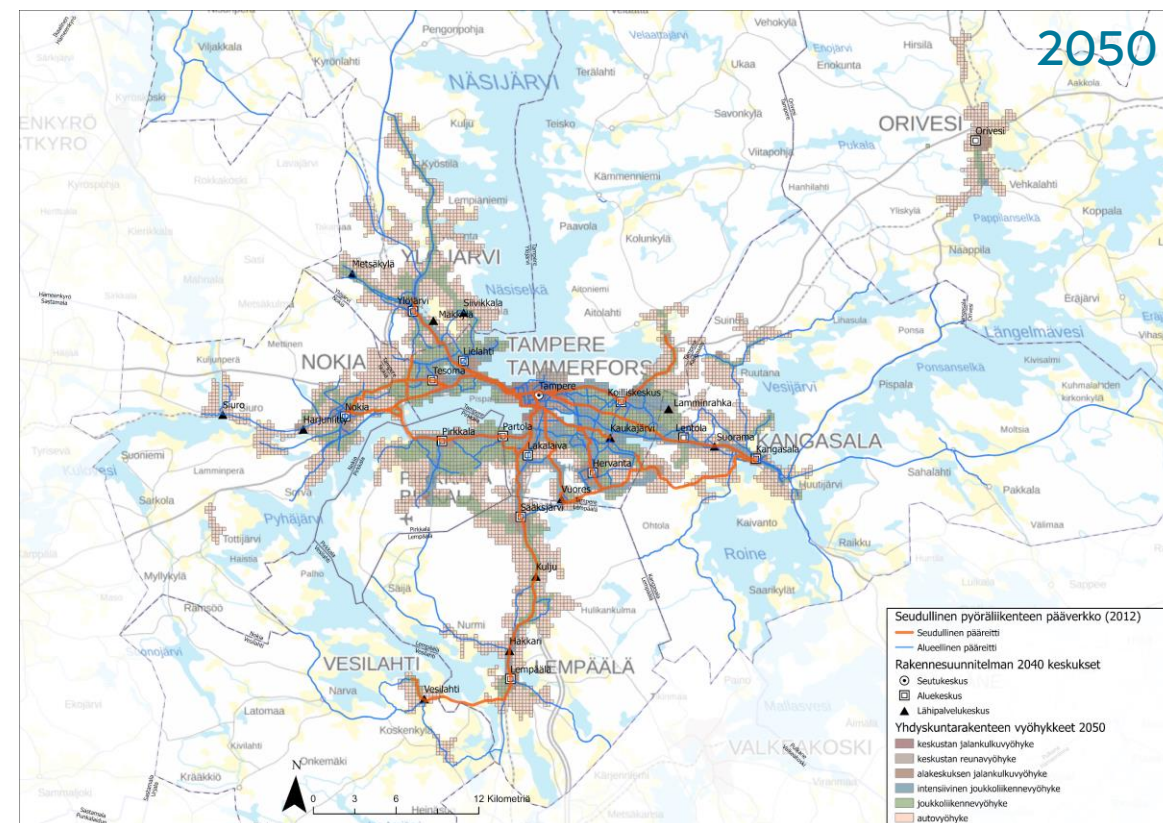
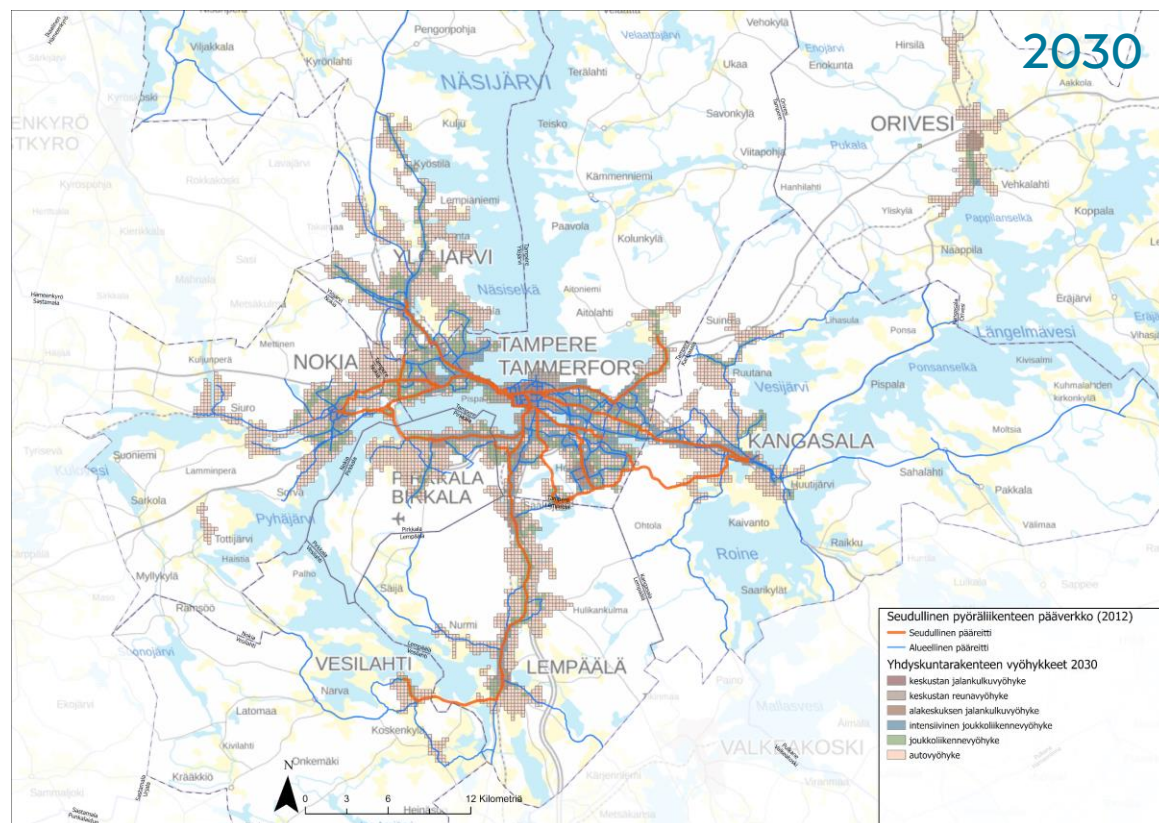
Pyöräliikenteen saavutettavuus

- Pyöräliikenteen saavutettavuustarkastelut on tehty vuoteen 2040 ulottuvan rakennesuunnitelman keskusverkon kannalta.
- 15 minuutin vyöhykkeet arkimatkoille (kaupassakäynti jne.)
 - Kaikki keskukset
- 30 minuutin vyöhykkeet myös työpaikkojen saavutettavuuteen
 - Vain seutukeskus ja aluekeskukset

Pääverkko ja yhdyskuntarakenne

- Yhdyskuntarakenteen vyöhykkeet vuodelle 2030 ja 2050 on määritelty työssä ”Tampereen kaupunkiseudun pysäköintiperiaatteiden täydennys ja toimeenpano”
- Tietoa vyöhykkeistä: https://www.ymparisto.fi/fi-fi/elinymparisto_ja_kaavoitus/yhdyskuntarakenne/tietoa_yhdyskuntarakenteesta/yhdyskuntarakenteen_vyohykkeet

Lähteet:

Tampereen seudun pääpyöräilyreitit (2012)

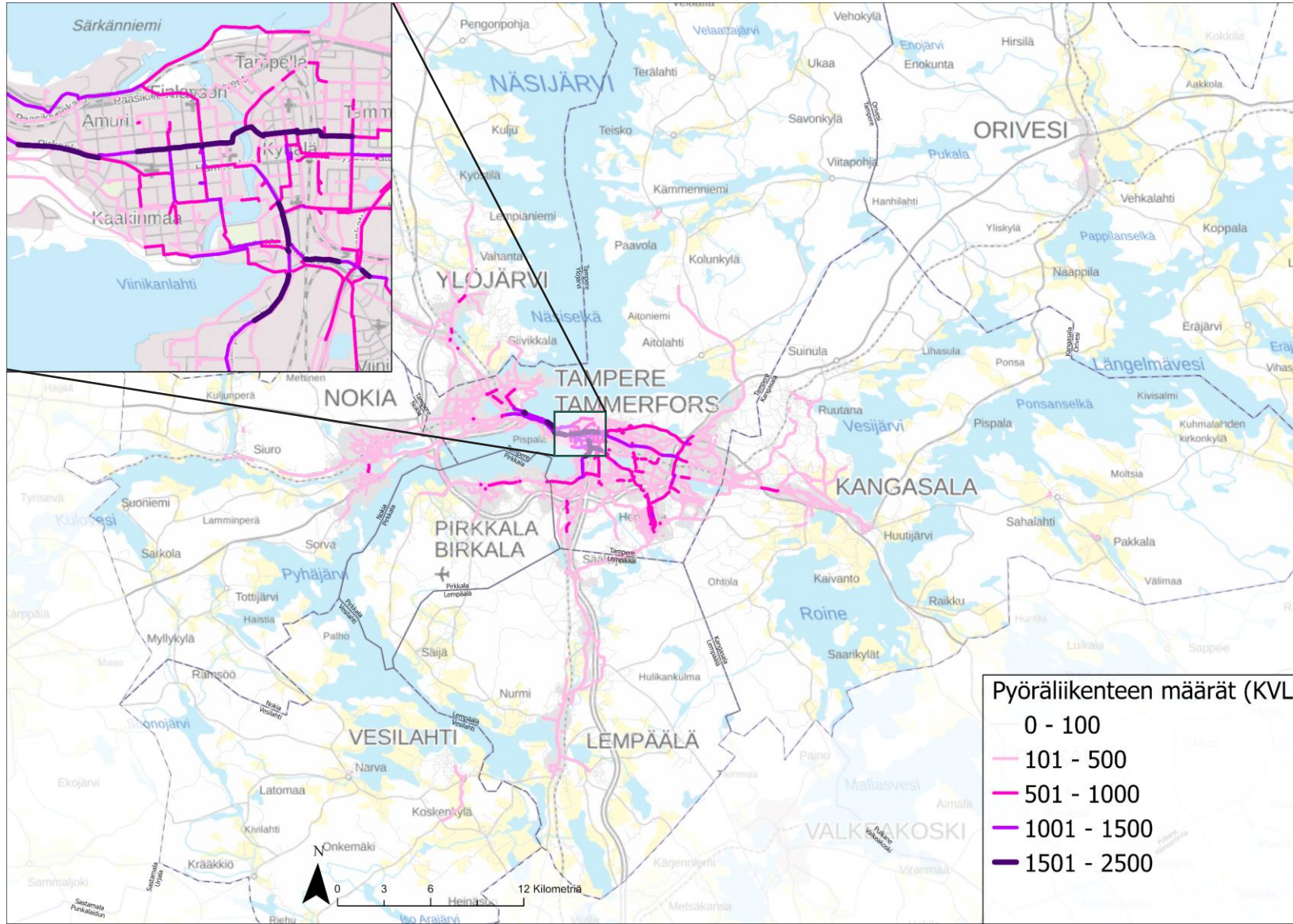
Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelma 2040 (2014)

YKR-aineisto:

Tampereen kaupunkiseudun pysäköintiperiaatteet (2021)

Taustakartta: Maanmittauslaitos 2022

Pyöräliikenteen määrät nykytilanteessa

Viereisessä kuvassa on esitetty BRUTUS-liikennemallin mukainen arvio seudun pyöräliikenteen liikennemääristä vuoden keskimääräisen vuorokauden aikana.

Lähteet:
BRUTUS-liikennemalli (Ramboll Finland Oy)

Taustakartta: Maanmittauslaitos 2022

2. Kokonaiskuva ja visio

Verkkosuunnittelun tavoite

Toimivien pyöräilyolosuhteiden suunnittelun kulmakivi on pyöräliikenteen verkon suunnittelu. Tavoite on luoda edellytykset polkupyörän käytölle arkisena kulkuvälineenä ja parantaa jalankulun ja pyöräliikenteen asemaa katujen ja kaupunkitilojen suunnittelussa.

Pyöräliikenteen tavoiteverkko kuvaa ja jäsentää pyöräliikenteen roolia kaupungin tie- ja katuverkon eri osissa ja suhteessa muihin kulkumuotoihin. Se linjaa keskeiset pyöräliikenteen suunnitteluperiaatteet erilaisissa liikkumisympäristöissä, ja antaa suosituksia tavoitteellisista pyöräliikenteen järjestelyistä. Tavoiteverkko tukee infran kehittämistoimien ja kunnossapidon suunnittelua ja ohjelmointia. Se on työkalu, jolla varmistetaan yhdenmukaisten ja saumattomasti toisiinsa kytkeytyvien järjestelyiden toteutus. Tavoiteverkon aikajänne ulottuu tyypillisesti yleiskaavan tavoitevuoteen. Parhaimmillaan tavoiteverkon rakentuminen on hankkeistettu ja vaiheistettu niin, että yhteys- ja laatutasopuutteet voidaan toteuttaa loogisena osana muuta kaupunkikehitystä.

Kaupungin jokainen osoite tulee lähtökohtaisesti olla saavutettavissa pyörällä. Polkupyörällä tulee voida turvallisesti ja sujuvasti saavuttaa kaupungin kaikki kohteet kuten kodit, koulut, työpaikat, päiväkodit ja palvelut. Tavoite ei kuitenkaan ole rakentaa pyöräteitä, vaan kehittää pyöräilyolosuhteita ja parantaa liikenneturvallisuutta kokonaisvaltaisesti sekä sovittaa pyöräliikennettä ja muuta liikennettä yhteen koko katuverkon laajuudessa. Vaihtoehtoina on katukohtaisesti sopeuttaa pyöräliikennettä muuhun liikenteeseen (esim. erillisellä pyörätiellä) tai sopeuttaa muuta liikennettä pyöräilyyn (liikenteen rauhoittaminen).

Pyöräilyyn pätevät samat lainalaisuudet kuin mihin tahansa muuhun liikenteeseen: sen pitää olla nopeaa, helppoa, sujuvaa ja turvallista verrattuna muihin tarjolla oleviin vaihtoehtoihin - silloin ihmiset pyöräilevät.

Verkkohierarkia (toiminnallinen luokittelu)

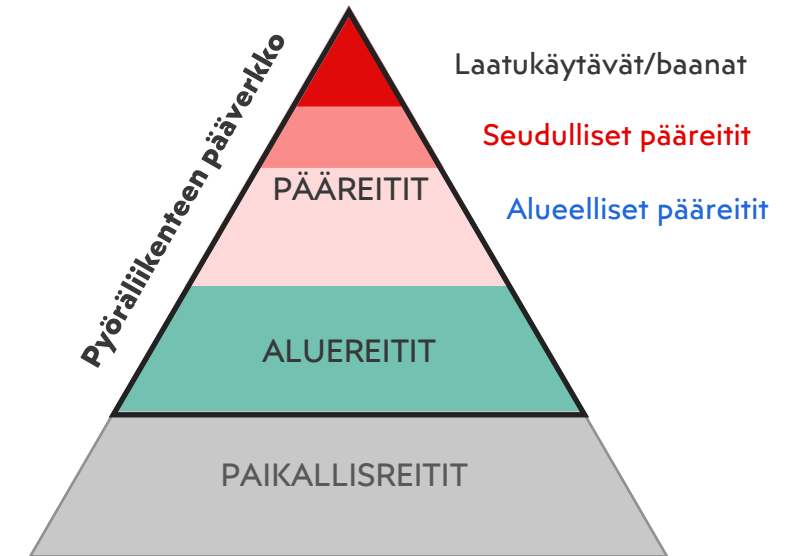
Pyöräliikenteen verkkoon kuuluvat kaikki pyöräilijöiden käyttämät väylät, joita ovat kadut ja tiet, erilliset pyörätiet sekä tarvittaessa puistokäytävät ja vastaavat. Pyöräliikenteen hierarkkisessa verkossa loogisuus, jatkuvuus, nopeus ja turvallisuus toteutuvat parhaiten.

Verkkohierarkian lähtökohtana on maankäytön kohteet ja niiden saavutettavuus. Tyypillisesti keskeiset toiminnot hahmotetaan kaupunki-, alue- ja paikalliskeskusten kautta. Pyöräliikenteen reitit luokitellaan seuraaviin toiminnallisiin luokkiin:

- **Pääreitti** – pyöräliikenteen keskeisellä saavutettavuusalueella, yhdistää keskuksia toisiinsa, paljon käyttäjiä, suunnitellaan nopeaksi ja suoraksi korkeilla laatustandardeilla. Pyöräliikenteen pääreittien ohjeellinen väli tiheästi rakennetulla alueella on 0,5–1 km. Harvaan asutulla tai sormimallin mukaisesti rakennetulla alueella se voi olla suurempi, esim. 2–3 km. Pääreittien merkittävimmät osat voidaan toteuttaa laatukäytävinä, joista käytetään yleensä nimeä *baana*.
- **Aluereitti** – yhdistää paikalliskeskuksen tai toimintoalueen kaupunki- tai aluekeskukseen ja aluekeskuksia toisiinsa. Pyöräliikenteen aluereitin laatuvaatimukset ovat myös korkeat.
- **Paikallisreitti** – kaikki muut kadut ja tiet, pyörätiet sekä tarvittaessa puistokäytävät ja vastaavat, jotka ovat pyöräliikenteelle sallittuja yhteyksiä.

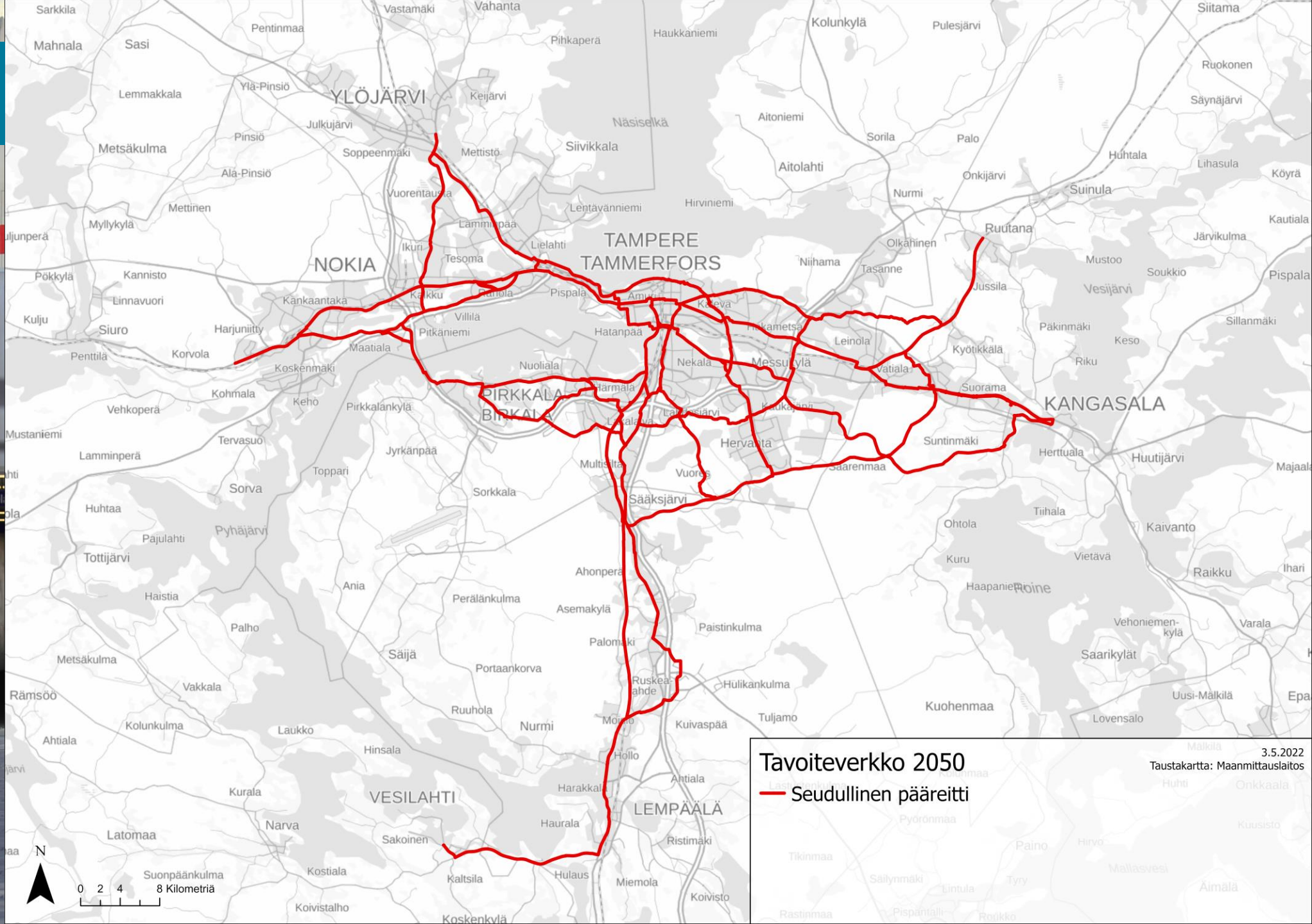
Pyöräliikenteen pääreitit ja aluereitit muodostavat yhdessä pääverkon. Pyöräliikenteen pääverkon ohjeellinen väli voi tiheästi rakennetulla alueella olla jopa 200–500 m. Tiheästi rakennetun alueen ulkopuolella se voi olla väljempi, esim. 1–2 km.

Luokittelua hyödynnetään mm. reittien laatustandardien määrittelyssä, näkyvyydessä ja viitoituksessa. Verkkohierarkia ei sellaisenaan vielä ota kantaa pyöräliikenteen järjestelyyn. Esimerkiksi alue- ja paikallisreitit eivät välttämättä tarvitse erillistä pyöräliikenteen infraa, vaan yhteys voi tietyn edellytyksin perustua ajoradalla pyöräilyyn (sekaliikenne).

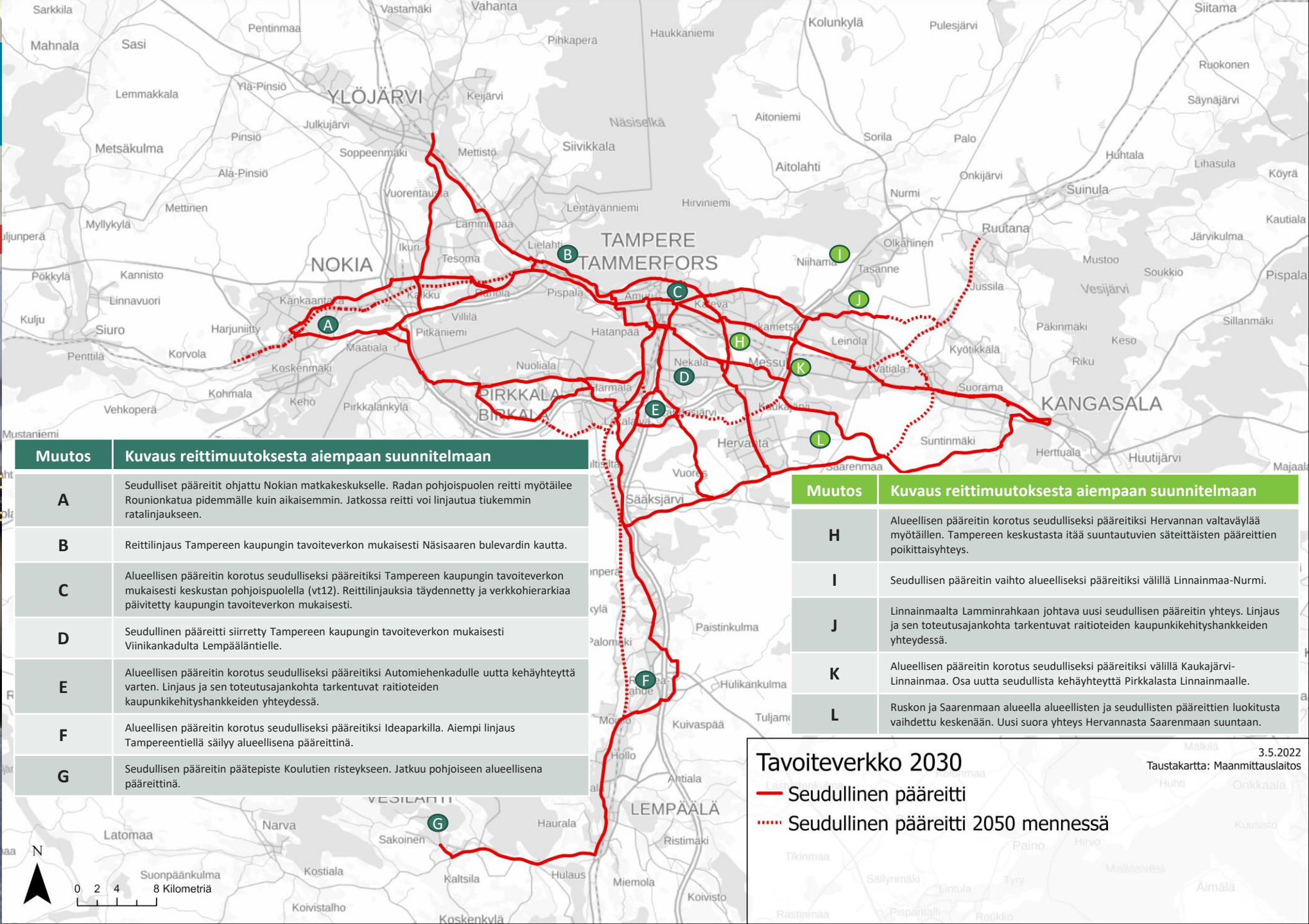

Pyöräliikenteen verkkohierarkia. Tampereen seudun pyöräliikenteen pääreitit muodostuvat kuntien sisäisistä pääreiteistä (alueelliset pääreitit) ja seudullisista pääreiteistä, jotka palvelevat ylikunnallista liikkumista. Tässä työssä on erityisesti keskitytty seudullisten pääreittien suunnitteluun.

Seudulliset pääreitit 2050

Seudulliset pääreitit
2030

Visio pyöräilystä seudullisilla pääreiteillä

Mukavaa matkantekoa suoraan ja sujuvasti

Pyöräiliikenteen kehittämispotentiaalia on erityisesti keskusten välisillä joukkoliikennevyöhykkeillä ja keskustoissa, joihin suuntautuvaa liikkumista pyöräiliikenteen seudullisten pääreittien korkea laatutaso erityisesti palvelee. Seudullisilla ja alueellisilla pääreiteillä tulisi toteutua viereisen kuvan periaatteet.

Vihreän siirtymän aikaan saamiseksi pyöräilyn ei tule olla vain yksi vaihtoehto niille, jotka sitä haluavat, vaan aidosti kilpailukykyinen henkilöautoliikenteen kanssa. Hollantilaiset tutkijat van Goeverden & Godefrooij ovat antaneet mm. seuraavia suosituksia pyöräilyolosuhteiden parantamiseksi:

- Pyörän käytön lisääminen onnistuu ainoastaan, jos pyöräilystä tehdään käytännöllinen, nopea ja mukava kulkutapa.
- Pyöräilijät tulee saada huomaamaan pyöräilyolosuhteiden parantuminen.
- Matka-ajan minimoiminen lähtö- ja määräpaikkojen välillä on olennaista pyöräilyinfrastruktuurin suunnittelussa.
- Risteysten hyvä suunnittelu on olennaista, sillä risteyksissä aiheutuu eniten viivettä pyöräilijöille sekä suurin osa onnettomuuksista.
- Urbanissa ympäristössä autokaduilla tulee suosia yksisuuntaisia pyöräteitä kadun molemmin puolin. Kaksisuuntaista pyörätietä suositellaan siinä tapauksessa, jos sillä saadaan olennaisesti vähennettyä vilkkaan kadun ylitystarvetta.

Pyöräilyverkon ominaisuudet

Ajomukavuus

- Turhia pysähdyksiä ja kiihdytyksiä aiheuttavia pullonkauloja ei ole.
- Jyrkät korkeusvaihtelut on minimoitu.
- Pyöräväylän pinnan tasaisuus on hyvä.

Suoruus

- Pyöräilijän ei tarvitse tehdä turhia kiertolenkkejä vaan pääsee määränpäähänsä suoraan.
- Kiertotiekertoimen tavoitearvo pyöräilyn pääväylillä on korkeintaan 1,2 ja muilla väylillä 1,4 (Kerroin = väylää pitkin tehdyn matkan suhde linnuntie-etäisyyteen).

Yhtenäisyys

- Käytössä on vain 3-4 erilaista väylätyyppiä, ja niitä käytetään loogisesti.
- Pyöräilijä voi olla varma eri kohteiden saavutettavuudesta ilman epäjatkuvuuskohtia.
- Pyörämatkat ovat selkeitä.

Turvallisuus

- Pyöräilijä kokee olonsa turvalliseksi kaikkialla väyläverkolla.
- Konfliktipisteet nopean, vilkkaan ja raskaan ajoneuvoliikenteen kanssa on minimoitu.
- Pyöräilijän ei tarvitse etsiä reittiä.
- Pyöräilijän tasapainoa horjuttavia esteitä ja mutkia ei ole.

Houkuttelevuus

- Väylät sopivat ympäristöön.
- Väylät vastaavat ihmisen psykologisiin tarpeisiin.
- Väyläympäristö on esteettisesti virikkeellinen.
- Sosiaalinen turvallisuus on hyvä myös pimeään aikaan.

[5] [6] [7]

3. Seudullisten pääreittien tavoitteellinen laatutaso

Liikennesuunnittelun tavoitteena tasapainoinen liikenneympäristö

Oikeanlainen infra syntyy kolmen eri tekijän huomioon ottamisesta: funktio, käyttäjät ja rakenteelliset ratkaisut.

- **Funktio** tarkoittaa väylän roolia tai tehtävää. Esimerkiksi liikennettä välittävä pääkatu tai paikallista liikkumista palveleva rauhallinen asuinkatu.
- **Käyttö** viittaa sekä käyttäjämäärään että liikennekäyttäytymiseen (väylän osien käyttäminen, ajonopeudet jne.).
- **Muoto** tarkoittaa liikennejärjestelyä eli tien tai kadun infrastruktuuria, rakenteellista järjestelyä tai muuta liikennejärjestelyä. Liikennejärjestelyllä vaikutetaan siihen, kuinka kulkijat toimivat ja ohjautuvat kulloisessakin liikenneympäristössä.

Oikea ratkaisu oikeaan paikkaan -periaatteella rakennetussa liikenneympäristössä päästään niin turvallisuuden ja käytettävyyden kannalta tasapainoisiin olosuhteisiin. Tämä toteutuu silloin, kun väylän tehtävä, sen käyttö ja liikennejärjestelyt tukevat toisiaan ja ovat keskenään tasapainossa. Liikennejärjestelyjä suunniteltaessa huomioidaan väylän funktio, jotta käyttö on tavoitteen mukaista. Väylän funktio ja käyttö voivat yhdelle kulkumuodolle olla eri kuin toiselle. Liikennejärjestelyt ovat kuitenkin aina yhteiset.

Autoliikenteen suunnittelu on keskeinen osa pyöräliikenteen suunnittelua. Autoliikenteen määrä ja nopeustaso ovat merkittävimmät tekijät pyöräliikenteen väylätyypin valinnassa.

Liikenneympäristö määrittää väylätyypin

Pyöräliikenteen ratkaisu on riippuvainen liikenneympäristöstä ja erilainen eri liikenneympäristössä. Tavoitteena on, että samantyyppisessä liikenneympäristössä käytetään yhtenäisiä pyöräliikenteen suunnitteluperiaatteita- ja ratkaisuja, ja että ratkaisut ovat valtakunnallisesti yhdenmukaisia mm. yksisuuntaisten ja kaksisuuntaisten pyöriteiden suhteen.

Rakennettu alue jaotellaan suunnitteluohjeessa kolmeen luokkaan:

- 1) tiivisti rakennettu
- 2) väljästi rakennettu ja
- 3) rauhallinen liikenneympäristö.

Lisäksi neljäntenä luokkana on **rakentamaton ympäristö**, jota ovat taajaman ulkopuoliset maantien varret ja yksityistiet. Tämän työn kannalta relevantit liikenneympäristöt ovat rakennetuista tiivis ja väljä ja rakentamaton ympäristö.

Seudullisilla pääreiteilläkin pyöräliikenteen järjestelyn valinnassa nojaututaan viereisen taulukon mukaisiin ratkaisuihin.

Väylätyyppi	Rakennettu alue			Rakentamaton alue
	Tiivis	Väljä	Rauhallinen	
Sekaliikenne	4	2	4	4
Kaksisuuntainen pyöräliikenne yksisuuntaisella tiellä	4	2	4	2
Piennar	1	1	1	4
Pyöräkaista	4	4	2	3
Kylätie	3	2	3	4
2-1-tie	3	4	3	2
Pyöräkatu	4	3	4	2
Yksisuuntainen pyörätie	4	4	2	3
Kaksisuuntainen pyörätie	3	4	2	4
Yhdistetty pyörätie ja jalkakäytävä	1	3	2	4
Käytetään	5			
Käytetään yleensä	4			
Voidaan käyttää	3			
Ei yleensä käytetä	2			
Ei käytetä	1			

Tiiviisti rakennettu ympäristö

TUNNUSMERKIT

- Keskustamaiset alueet
- Rakennukset tai pysäköintialueet rajaavat katutilaa
- Katutila "kortilla" (autoliikenteen priorisoinnin takia)
- Ei erotusaluetta (viherkaistaa)
- Paljon määränpäitä/kohteita
- Liittymätiheys korkea
- Paljon jalankulkua, luonteeltaan poukkoilevaa tai poikittaista

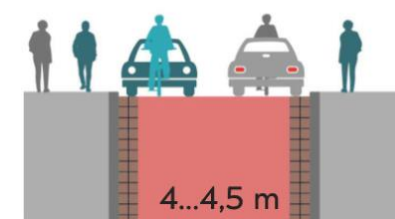
Itsenäisyydenkatu, Tampere (Google Maps)

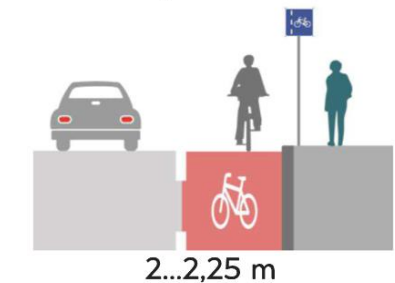
Rauhoitettu sekaliikenne

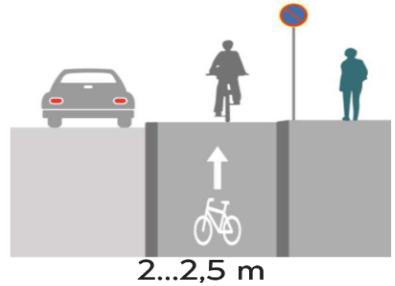
Pyöräkatu

Pyöräkaista

Yksisuuntainen pyörätie

Väljästi rakennettu ympäristö

TUNNUSMERKIT

- Keskustan ulkopuolella
- Rakennukset eivät ole kiinni pyöräväylässä, välissä tyypillisesti esim. kasvillisuutta
- Enemmän tilaa, risteyksiä harvemmin
- Liikennettä välittävien katujen varret
- Toiminnoiltaan ei kovin intensiivinen
- Jalankulku pitkittäissuuntaista
- Erottelutarve autoliikenteestä
- Erottelutarve jalankulusta
- Suunnitellaan pyöräteitä, ei jalkakäytäviä!
- Molempipuolinen kaksisuuntainen pyörätie

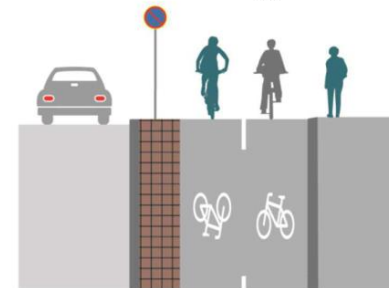

Google

Mikkolankatu, Ylöjärvi (Google Maps)

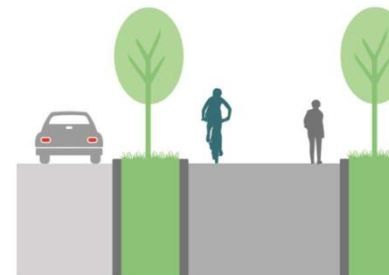

Kaksisuuntainen pyörätie

3,5...4,0 m

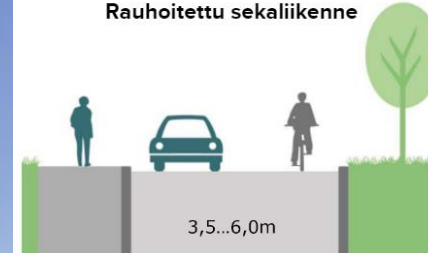
Yhdistetty pyörätie ja jalkakäytävä

4,0...>4,5 m

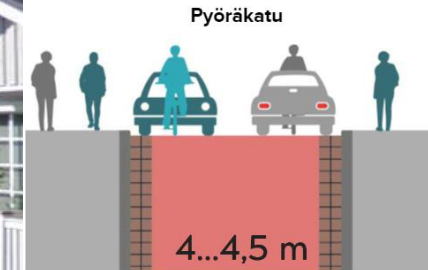

Rauhoitettu sekaliikenne

3,5...6,0m

Pyöräkatu

4...4,5 m

Rauhallinen liikkumisympäristö

TUNNUSMERKIT

- Tonttikadut ja vähäliikenteiset tiet
- Muodostavat rauhallisen liikkumisen alueen
- Auto- ja pyöräliikenteen nopeudet ovat lähellä toisiaan
- Kapea ajorata, ei tiemerkeitä
- Jalankulku voidaan erotella jalkakäytävälle
- Perusratkaisu sekaliikenne (tai pyöräkatu, jos edellytykset täyttyvät)
- Perusratkaisu on tukea kaikin tavoin rauhallisen liikkumisen edellytyksiä (liikenneympäristöä ja mitoitusta muokkaamalla)

Google

Kynninkatu, Nokia (Google Maps)

Rakentamaton ympäristö

TUNNUSMERKIT

- Taajaman ulkopuoliset maantien varret ja yksityistiet
- Pyörä- ja autoliikenteen erotteluun vaikuttavat nopeakäyttö, autoliikenteen määrä, toiminnallinen luokka sekä pyöräliikenteen määrä ja verkon hierarkkinen luokka
- Liikenteen vilkkaus ohjaa väylätyypin valintaa
- Perusratkaisut ajorata, piennar tai pyörätie

Google

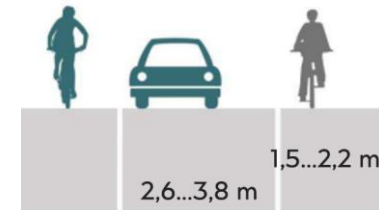
Vesilahdentie, mt 301 (Vesilahti)

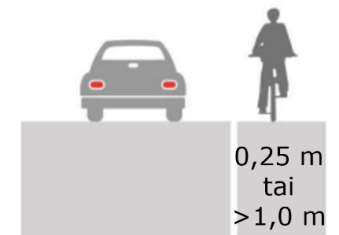
Rauhoitettu sekaliikenne

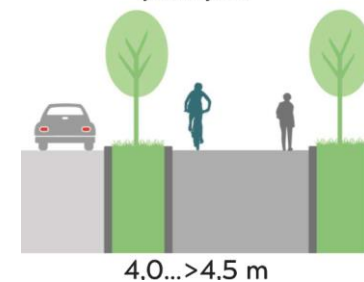
Kylätie

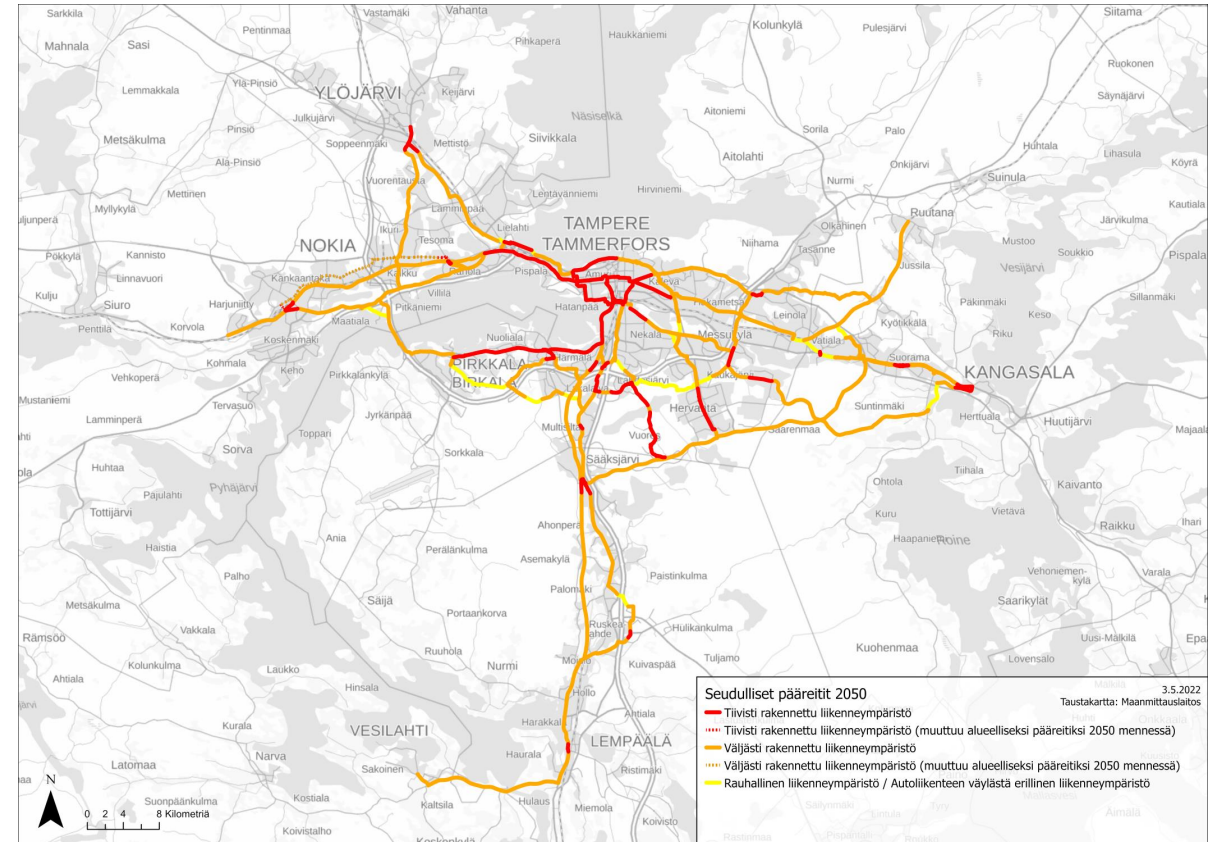
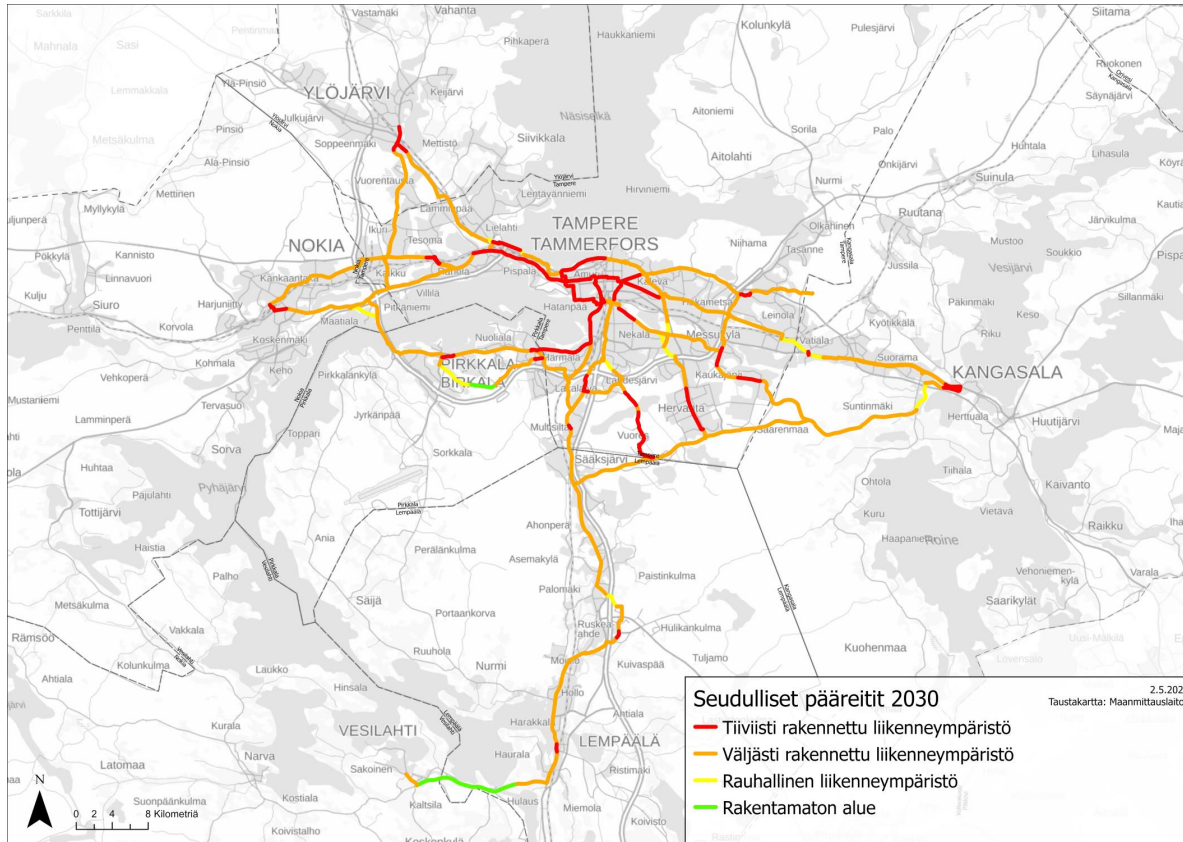
Piennar

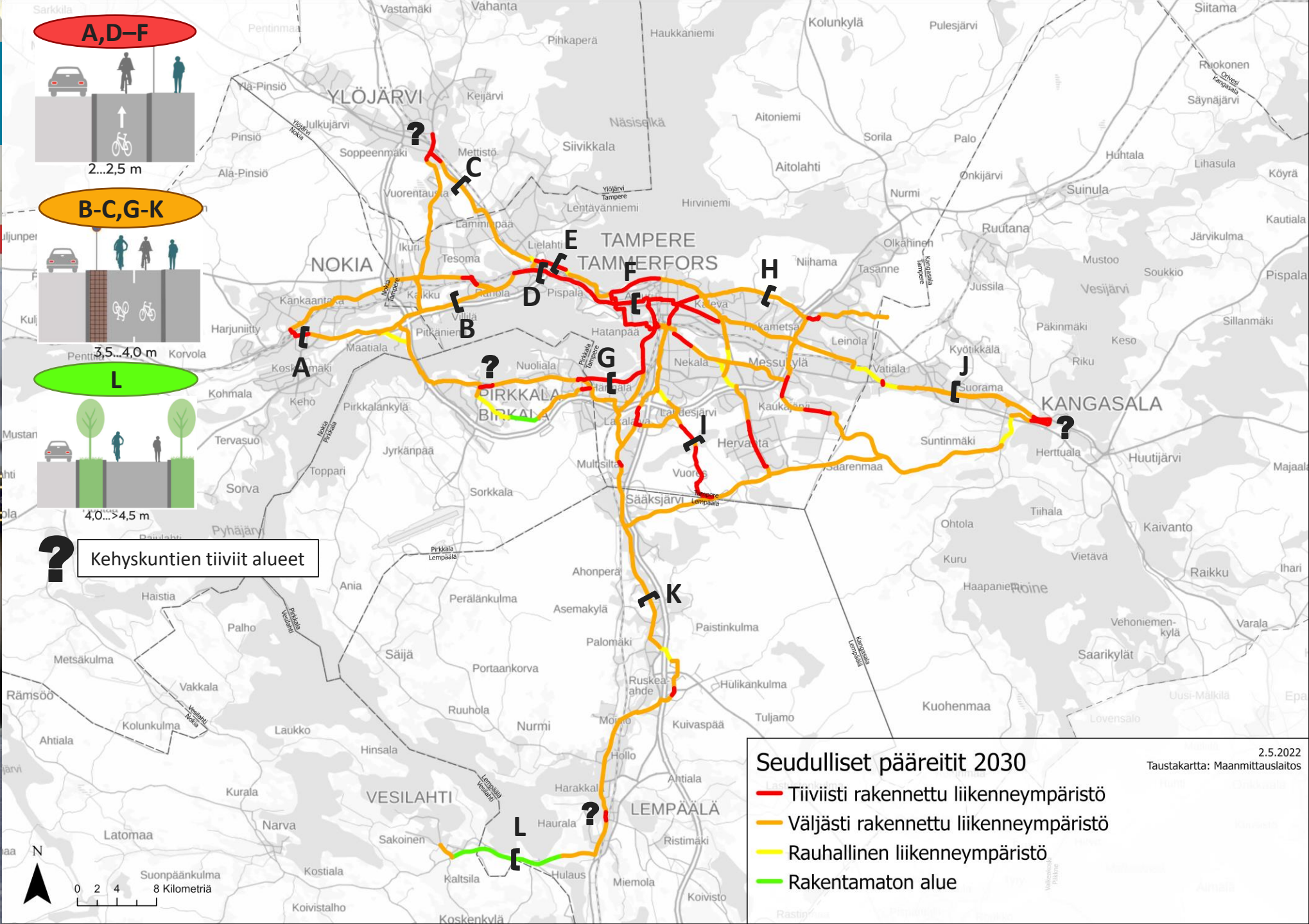
Yhdistetty pyörätie ja
jalkakäytävä

Liikenneympäristöt 2030 ja 2050

Seudulliset pääreitit 2030

4. Tarvittava tietopohja verkon toteuttamiseksi

Pyöräliikenteen tiedonhallinta seudullisilla pääreiteillä

- Toistuvat seurantatavat

- Käyttäjätyytyväisyyskyselyt
- Liikennelaskennat
 - Laskentapisteverkko. Kunnat toteuttavat omat laskentansa ja toimittavat tiedot.
 - Yhteensopivuus valtakunnalliseen ja kuntakohtaisiin järjestelmiin (sama menetelmä datan käsittelyyn ja julkaisuun)
- Suunnitelmien auditointimenettelyt
- Päälysteen kunnon mittaus
- Vaurioiden ja puutteiden havainnointi
 - Käyttäjien palaute esim. karttapalaute tai muu kansalaisten osallistaminen (pyöräilyagentit tai Crowdchupa-sovelluksen hyödyntäminen)

- Tietojen julkaisu:

- Paikkatietomuotoinen ja avoimena julkaistava tieto
 - Väylätiedot
 - Hoito- ja ylläpitotiedot
 - Liikennetiedot
 - Laatutiedot
 - Kehitettävät kohteet
- Seudullisten pääreittien tilannekatsaus (vuosittainen pdf-julkaisu)

Seudullisiin pääreitteihin liittyvä alustava tietokokonaisuus

- Väylätiedot

- Sijainti
- Luokitukset (valtakunnallinen, seudullinen, kuntakohtainen luokitus)
- Poikkileikkaus (väylätyyppi ja leveys, erotusalueen tyyppi ja leveys, erottelukaistan tyyppi ja leveys)
- Suuntaus (vaaka- ja pystygeometria)

- Hoito- ja ylläpitotiedot

- Talvihoitoluokka
- Hoitosopimus ja urakka-alue

- Laatutiedot

- Risteys (valo-ohjattu, ylijatkettu, etuajo-oikeus, väistämisvelvollisuus, puolenvaihto)
- Vauriotieto
- Puutetieto
- Päällystysvuosi
- Päällysteen kunnon mittaustieto

- Liikennetiedot

- Laskentamenetelmä
- Liikennemäärä
 - Kesän keskimääräinen vuorokausiliikenne
 - Talven keskimääräinen vuorokausiliikenne
 - Vuoden keskimääräinen vuorokausiliikenne
 - Huippuvuorokausiliikenne

- Kehitettävät kohteet

- Väylätieto: Sijainti, luokitukset, poikkileikkaus
- Arvioitu toteutumisasajankohta
- Organisaatio

Laskentapisteverkko 2030/2050

Kunta	nykytila	2030	2050
Tampere	12	+ 15 (yht. 27)	+ 1 (28)
Kangasala	1	+ 4 (5)	+ 3 (8)
Lempäälä	0	+ 4 (4)	+ 2 (6)
Ylöjärvi	0	+ 2 (2)	+ 1 (3)
Pirkkala	0	+ 2 (2)	+ 1 (3)
Nokia	0	+ 4 (4)	+ 1 (5)
Vesilahti	0	+ 1 (1)	0 (1)
Yhteensä	13	+ 32 (45)	+ 9 (54)

0 2 4 8 Kilometriä

Laskentapisteverkko

- nyky
- 2030
- 2050

Tavoiteverkko 2030/2050

- Seudullinen pääreitti
- Seudullinen pääreitti 2050 mennessä

4.5.2022
Taustakartta: Maanmittauslaitos

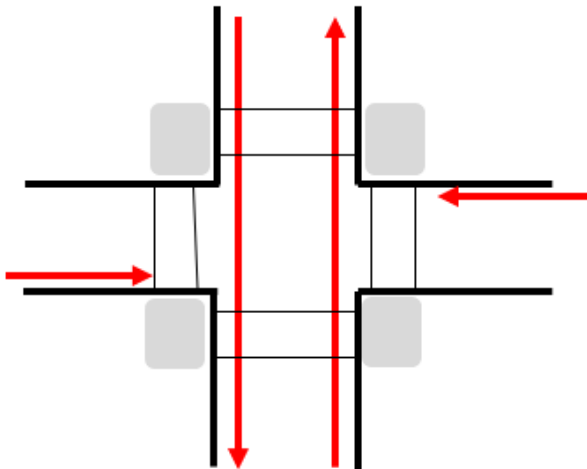
5. Jatkosuunnittelutarpeet

Liitteet

- A) 1- ja 2-suuntaisten järjestelyjen arviointia
- B) Seudun pääreitit ja matkailureitit 2030 & 2050

1-suuntaisen pyöräliikenteen risteysjärjestelyt

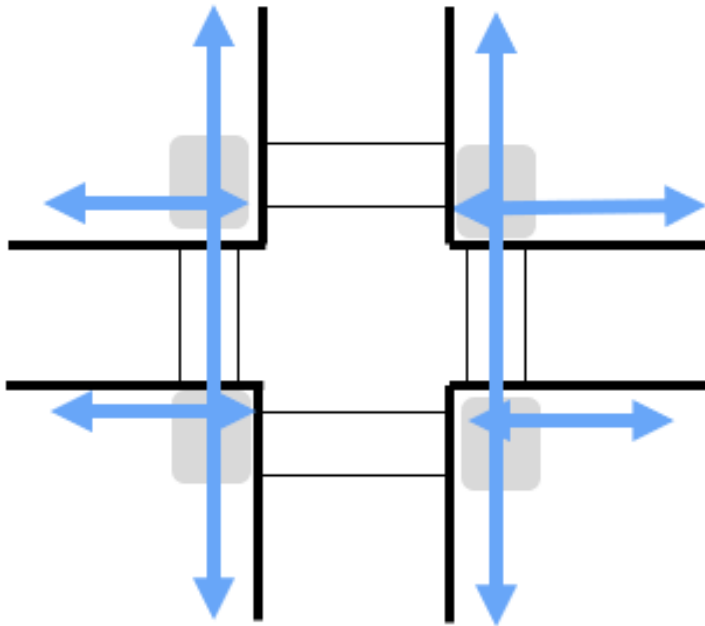
- Pyöräliikenteen ja jalankulun erottelu ja esteettömyys sovitettavissa ahtaaseenkin tilaan
- Pyöräliikenteen ja jalankulun täydellinen erottelu
- Vasemmalle kääntyminen suunniteltava huolellisesti

Kuva: Niko Palo

2-suuntaisen pyöräliikenteen risteysjärjestelyt

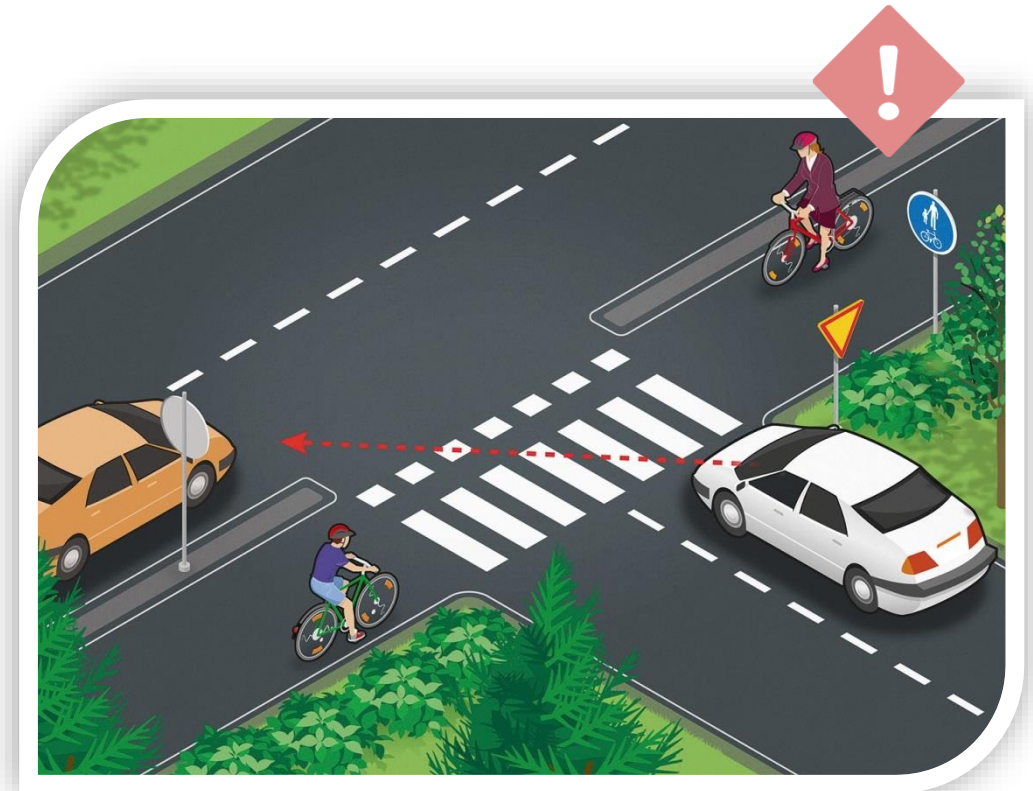
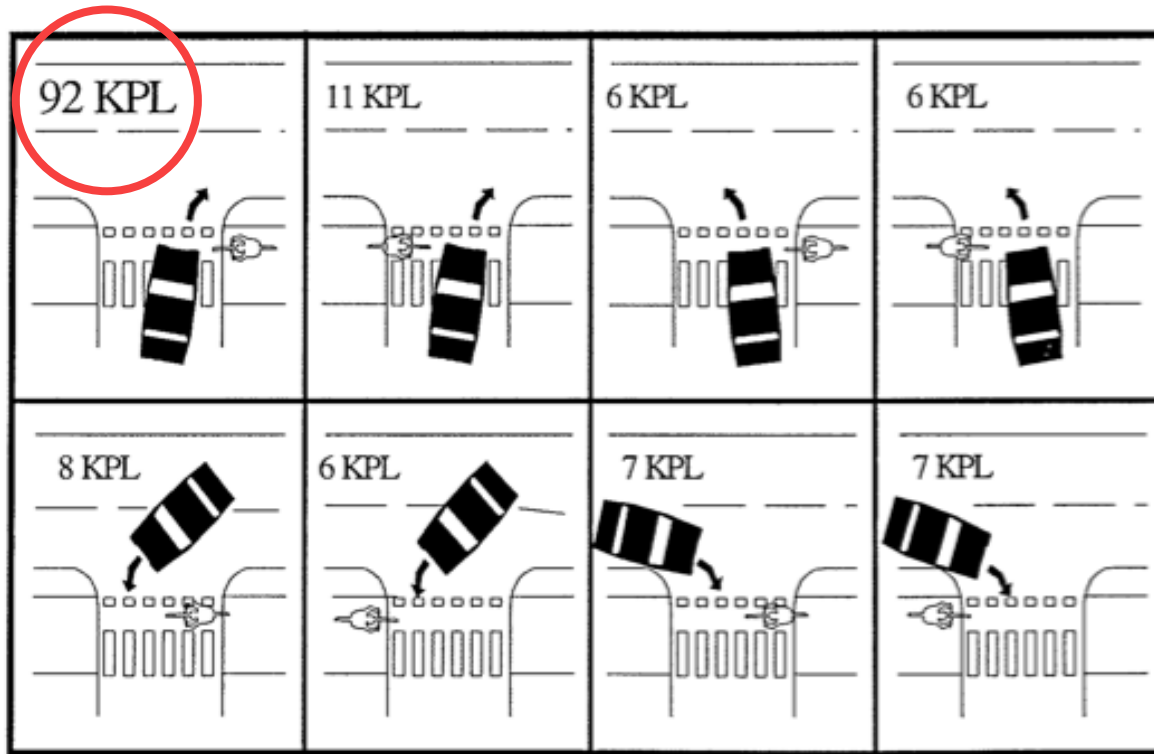
- Kaksisuuntainen risteysjärjestely vaatii aina enemmän tilaa
- Valo-ohjaamaton suojatie jalankulun kanssa

Kuva: Niko Palo

Turvallisuusnäkökulma

Yksisuuntaisen pyörätien onnettomuusriski arvioitu neljä kertaa pienemmäksi kuin kaksisuuntaisen pyörätien

Kuva: Pasanen & Räsänen 1999.

- opinnäytetyö 2017 (*Matias Härme, HAMK*): tulokset samanlaisia
- Pieta Haukan diplomityö 2020

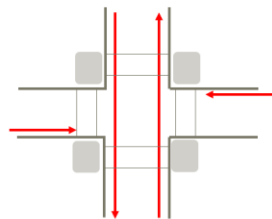
Voidaanko pyöräliikenteen kasvu turvata haittaamatta jalankulkua?

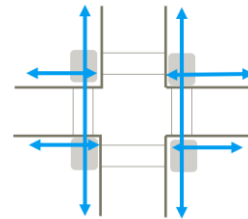
Kuva: Niko Palo

Kuva: Niko Palo

- Yksisuuntainen risteysjärjestely
- ↔ Kaksisuuntainen risteysjärjestely
- Jalankulkijan risteysalue

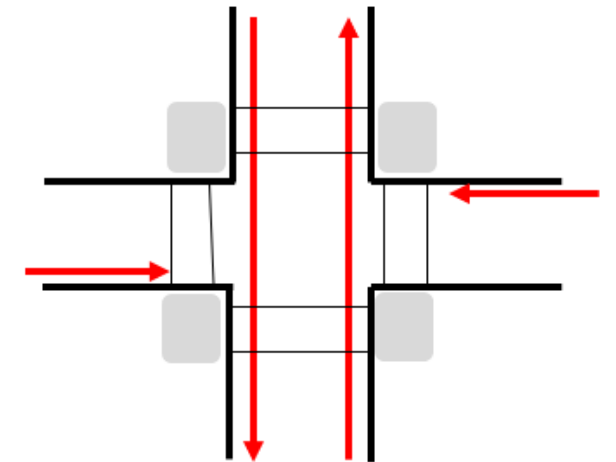
Kuva: Niko Palo

Yksisuuntaiset järjestelyt

- + Pyöräliikenne on selkeästi osa ajoneuvoliikennettä, ja sille on varattu oma tila
- + Parantaa liikenneturvallisuutta kun paljon risteyksiä ja huonot näkemät
- + Tilatehokas - vie kaksisuuntaista pyörätietä vähemmän tilaa risteyksissä, jolloin ajolinjoista saadaan suurempia ja selkeämpiä.
- + Korkea kapasiteetti
- + Sujuvat ja selkeät risteysjärjestelyt
- + Loogisesti samaan suuntaan autoliikenteen kanssa
- + Ei pyöräliikenteen kohtaamisonnettomuuksia
- + Pyöräilijä rinnastuu ajoneuvoon
- + Vasemmalle kääntyminen: pitkä käännös tai ryhmittäminen
- + Pyöräkaistan yhteydessä pyörätaskut valo-ohjatuissa liittymissä
- + Laajalla verkolla ja pidemmällä matkoilla vähemmän kadunylityksiä (puolenvaihtoja)

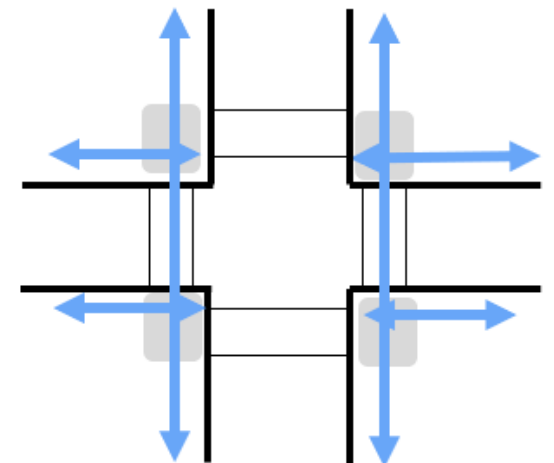
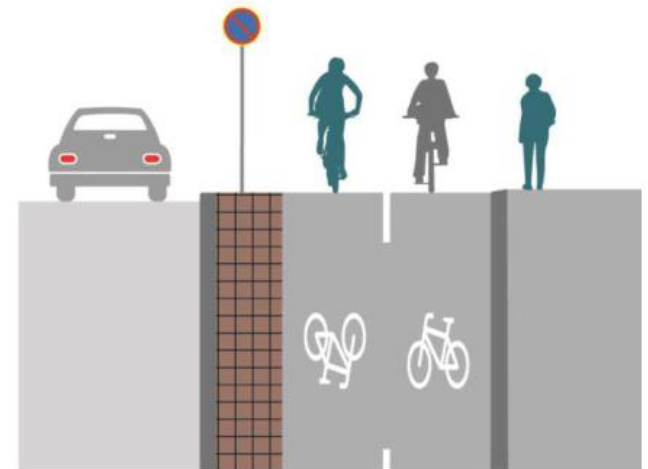
- Lyhyillä matkoilla ei aina tarjoa suorinta mahdollista reittiä
- Liikkeelle lähteminen tai määränpään saavuttaminen voi edellyttää ylimääräistä kadun ylitystä.
- Osa pyöräilijöistä saattaa ajaa väärään suuntaan päästäkseen suoremmin määränpäähensä.
- Pyöräkaista on pyörätietä turvattomampi heikkotaitoiselle pyöräilijälle (lapset, iäkkäät).
- Liian kapea pyöräkaista on pyörätietä turvattomampi erityisesti pyöräilijöiden keskinäisissä ohitustilanteissa.
- Autot voivat oikaista kaarteissa pyöräkaistan päältä, jolloin pyöräilijöiden turvattomuudentunne lisääntyy ja pyöräkaistamerkinnot kuluvat.
- Pyöräkaista saattaa lisätä moottoriajoneuvojen nopeutta, jos se toteutetaan leventämällä nykyistä ajorataa.
- Pyöräkaistan talvihoito voi olla haastavaa.

Kaksisuuntaiset järjestelyt

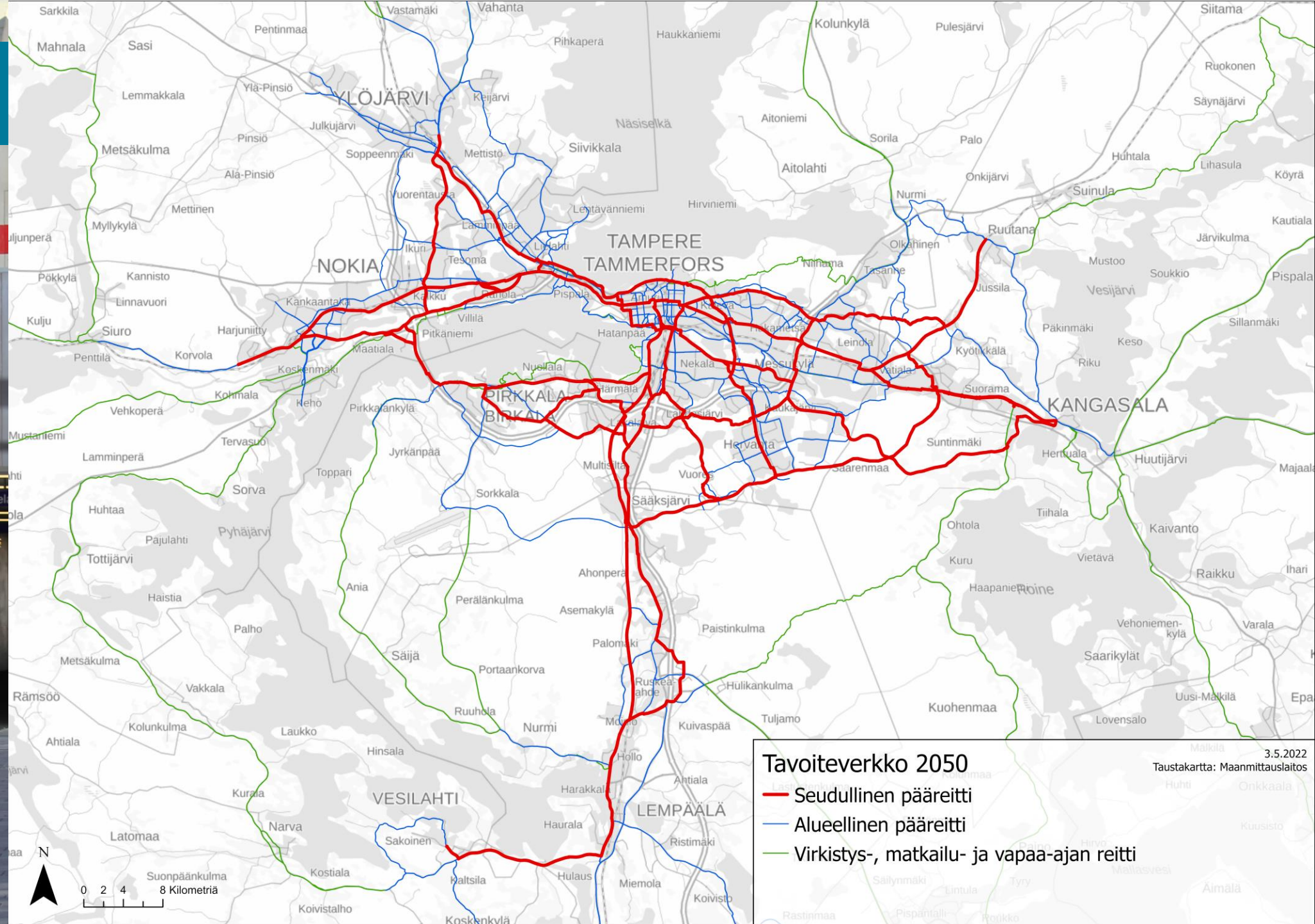
- + Turvallinen ratkaisu, kun tien risteäminen on eritasossa (alikulussa tai ylikulkusillalla) monikaistaisuuden tai suuren nopeusrajoituksen vuoksi.
- + Rakennetulla alueella lyhyillä matkoilla vältetään ylimääräisiä puolenvaihtoja, jos määränpää on samalla puolella tietä.
- + Toimiva ratkaisu silloin, kun tien toisella puolella ei ole paljon risteämisiä ja toisella puolella tietä suoraan suuntaan eteneminen on sujuvaa.
- + Tuttu konsepti, helppo käyttää ja liikennekäyttäytyminen on helppo oppia.

- Aiheuttaa liikenneturvallisuusongelmia risteämisissä.
- Liian kapealla väylällä riski pyöräilijöiden keskinäisille kohtaamisonnettomuuksille.
- Edellyttää raskaampaa rakenteellista erottelua yksisuuntaiseen pyörätiehen nähden pyöräliikenteen ja ajoradan välissä.
- Vain toiselle puolelle tietä sijoitettu kaksisuuntainen pyörätie voi aiheuttaa ylimääräisiä kadunylityksiä.
- Kaksisuuntainen pyörätie vain tien toisella puolella houkuttelee vastakkaisen suunnan pyöräliikennettä autoliikenteen sekaan.
- Väliaikaisten työmaajärjestelyjen toteuttaminen hankalampaa suuremman tilantarpeen vuoksi.

B

Pääreitit 2050

B

Pääreitit 2030

